

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БІОРЕСУРСІВ І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

СІЛЬНОВА АННА ОЛЕКСАНДРІВНА

УДК 349.42:001.89

**ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ПРОВЕДЕННЯ НАУКОВО-
ДОСЛІДНОЇ РОБОТИ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ УКРАЇНИ**

12.00.07 – адміністративне право і процес;
фінансове право; інформаційне право

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Науковий керівник:
доктор юридичних наук, професор
Курило Володимир Іванович

Київ – 2009

Дисертацією є рукопис

Робота виконана в Національному університеті біоресурсів і природокористування України

Науковий керівник - доктор юридичних наук, професор
Курило Володимир Іванович,
Національний університет біоресурсів і природокористування України,
декан юридичного факультету

Офіційні опоненти: доктор юридичних наук, професор
Олефір Віктор Іванович,
Київський національний університет внутрішніх справ, вчений секретар

кандидат юридичних наук
Світличний Олександр Петрович,
Національний університет біоресурсів і природокористування України,
старший викладач кафедри аграрного, земельного та екологічного права
ім. ак. В.З. Янчука

Захист відбудеться «__» _____ 2009 року о ____ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 26.004.16 у Національному університеті біоресурсів і природокористування України за адресою: 03041, Київ, вул. Героїв Оборони, 15, навчальний корпус 3, кім. 65

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національного університету біоресурсів і природокористування України за адресою: 03041, Київ, вул. Героїв Оборони, 13, навчальний корпус 4, кім. 28

Автореферат розісланий «__» _____ 2009 р.

**Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради**

О.Ю. Піддубний

Підписано до друку 15.10.2009 р. Формат 60x90/16
Обсяг 0,9 авт. арк.
Тираж 100 прим. Папір офсетний.

Друк: ВАТ «Білоцерківська друкарня»
09100, м. Біла Церква, б-р 50-річчя Перемоги, 22.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. У сучасних умовах глобалізації економічного життя розвинуті країни, де наука виконує роль головного економіко-відтворювального фактора, забезпечують свій розвиток за рахунок вдосконалення існуючих технологій, техніки та використання принципово нових наукових досягнень.

Стратегією економічного та соціального розвитку України на період 2000-2004 років передбачалось, що визначальним пріоритетом державної політики має стати структурна перебудова промисловості, розвиток інноваційної моделі економічного зростання, утвердження України як високотехнологічної держави. Обраний стратегічний курс на інноваційний розвиток визначив якісно нові завдання перед державним управлінням наукою. Виникла потреба вдосконалення системи і структури державних і громадських органів управління нею, планомірної організації наукових досліджень і розробок у масштабі країни, прискорення процесу перетворення науки на виробничу силу (зокрема, шляхом прискореного впровадження досягнень науки у виробництво), підвищення ефективності наукових досліджень.

Першочергово наукові перетворення мають відбуватися в найбільш розвинених галузях економіки, серед яких провідне місце займає аграрно-промисловий комплекс. Державна політика України у науково-технічній галузі аграрного сектора повинна ґрунтуватись на адекватному законодавстві, гнучкій системі дослідницьких установ, яка має бути оптимальною, з урахуванням національних інтересів, регіональних та галузевих особливостей, наявних ресурсів тощо.

Насамперед, слід визначити зрозумілі суспільству і обґрунтовані фахівцями національні пріоритети, яким має слугувати аграрна наука, розробити ефективну модель трансформації нинішньої архаїчної системи науково-дослідних академічних і галузевих інститутів у більш сучасну форму організації наукових досліджень на базі аграрних вищих навчальних закладів.

На сьогодні гостро постала проблема правового забезпечення реформування аграрної наукової сфери. Законодавство, що регулює проведення науково-дослідних робіт (НДР), недостатньо зважає на специфіку наукової діяльності і можливості її адаптації до вимог ринкових відносин.

Дисертаційне дослідження спрямоване на розв'язання конкретного науково-практичного завдання удосконалення проведення науково-дослідної роботи в аграрному секторі України.

Практична значущість дисертаційного дослідження полягає в можливості використання його наукових результатів у вирішенні низки питань: вдосконалення організаційно-правового регулювання НДР в аграрній сфері; поліпшення організаційної структури механізму поєднання науки з виробництвом; уточнення і розширення компетенції органів державного управління НДР в аграрному секторі; у процесі розробки законодавства про

державний план, науку і техніку, стимулювання, рішення проблем управління НДР і науково-технічним прогресом; у подальших дослідженнях проблеми; в навчальному процесі.

Отже, вибір теми дисертаційного дослідження був зумовлений, по-перше, застарілим та неналежним правовим регламентуванням інституту державного управління проведення НДР в аграрному секторі України, по-друге – відсутністю висвітлення у вітчизняній науковій літературі означених проблем.

Окремі аспекти означеної проблеми досліджувались у працях таких вітчизняних та зарубіжних фахівців у галузях адміністративного та аграрного права, як А.Б. Агапова, В.Б. Авер'янова Ч.Н. Азімова, С.І. Айвазяна, Ю.М. Воронина, Ю.О. Веденєєва, В.М. Ведяхіна, Г.М. Доброва., В.А. Дозорцева, Єгорова І.Ю., І.А. Зеніна, М.З. Згуровського, В.Д. Лаврова, Б.І. Мінца, В.О. Рассудовського, В.З. Янчука.

Особливий інтерес до проблеми проведення НДР в аграрному секторі слід відзначити у працях вчених-економістів. Серед них можна виділити таких вчених, як С.І. Голосовського, Алекса Лиситса, О.С. Поповича.

Дисертант також звертався до політико-правової публіцистики, на сторінках якої дискутуються питання щодо проведення наукових досліджень в аграрному секторі України.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація виконана відповідно до пріоритетних напрямів наукових досліджень Національного університету біоресурсів і природокористування України в контексті проведення у нашій державі адміністративно-правової реформи. Тема дисертації безпосередньо пов'язана з деякими організаційно-управлінськими аспектами наукової теми «Правове забезпечення сталого розвитку аграрного виробництва, безпеки та якості сільськогосподарської продукції» (номер державної реєстрації 0106U004241).

Мета і завдання дослідження. Мета дисертаційного дослідження полягає в аналізі та узагальненні змісту організаційно-правових засад проведення науково-дослідних робіт в аграрному секторі України, у розробці пропозицій та рекомендацій щодо удосконалення чинного законодавства з питань проведення НДР, підвищення ефективності механізму адміністративно-правового регулювання науково-дослідних робіт.

Відповідно до поставленої мети в процесі дослідження було поставлено наступні завдання:

- провести аналіз основних юридичних понять у сфері наукової діяльності;
- удосконалити класифікацію наукових досліджень;
- визначити методи державного управління у сфері проведення НДР;
- дослідження організаційних і правових основ державного управління науковою діяльністю в аграрному секторі України;
- деталізувати повноваження державних органів управління НДР в аграрному секторі економіки;

совершенствования организационно-правового регулирования научно-исследовательских работ в аграрном секторе.

Ключевые слова: научно-исследовательская работа, аграрная наука, аграрный сектор, научно-исследовательское учреждение, классификация научных исследований, органы управления, координация, инновация.

Silnova A.A. Administrative legal fundamentals of leadthrough of research work in the agrarian sector of Ukraine. – Manuscript.

The Dissertation for a Candidate Degree of Law in the speciality 12.00.07. – administrative law and process; financial law; information law. – National University of Life and Environmental Sciences. – Kyiv, 2009.

The dissertation encompasses a comprehensive conceptual research of administrative legal fundamentals of leadthrough of research work in the agrarian sector of Ukraine and aims on clarification and expansion jurisdictions of state administration bodies' research work in an agrarian sphere.

There has been defined the notion of research work as an object of the administrative law regulation. The classification of basic types of scientific research in agrarian sector was improved in the paper. The paper also highlights the structure, authorities and methods of influence of organs of state administration research work are in the agrarian sector. There has been done the analysis of current national and foreign legislation in the field of research activity.

On the basis of the research results we have developed recommendations on improving the organizational legal regulation of research work in the agrarian sector.

Keywords: research work, agrarian science, agrarian sector, research establishment, classification of scientific researches, authorities, co-ordination, innovation.

В результате проведённого исследования сделан вывод, что законодательство в сфере науки и проведения НИР является достаточно развитым. Современная украинская законодательная база насчитывает значительное количество нормативно правовых актов, которые регулируют отношения в научной и научно-технической сферах и по объёму не уступает другим странам с переходной экономикой. Однако далеко не все перечисленные законы являются законами прямого действия, что в свою очередь приводит к необходимости использования многочисленных подзаконных актов, которые не всегда отвечают идее законов и устанавливают тип административного регулирования, выгодный для того или иного органа управления. Такое состояние правовой регламентации характеризуется значительным количеством нерешенных проблем, спорных вопросов, застаревших правовых норм и пробелов в законодательстве, которое регулирует проведение НИР в аграрном секторе.

Проанализировав современное состояние органов государственного управления в сфере проведения НИР, обоснована и предложена необходимость создания единственной структуры внутриведомственных органов управления НИР в аграрном секторе, в связи с тем, что управленческие функции НИР выполняются разными структурными подразделениями аппаратов Министерства аграрной политики Украины. Поэтому значительное количество научно-методических, организационно-технических, административно-правовых и кадровых вопросов, которые касаются НИР, а также вопроса нормотворческой деятельности министерств и ведомств, в сфере науки и научно-технического прогресса аграрной отрасли, остаются до настоящего времени нерешенными.

Важным шагом отраслевых органов управления НИР в аграрном секторе должно стать принятие норм, которые бы регулировали основы проведения НИР сельскохозяйственного назначения. Обоснованной является целесообразность разработки и внесения в проект Аграрного кодекса Украины отдельных положений, которые бы определяли научно-техническую продукцию как объект правового регулирования и обращения в сельском хозяйстве, а также регулировали основы осуществления НИР в аграрном секторе экономики.

Осуществлён анализ зарубежной практики административно-правового регулирования проведения НИР в аграрном секторе. На основании международного опыта обоснована целесообразность разработки эффективной модели трансформации нынешней архаической системы научно-исследовательских академических и отраслевых институтов в более современную правовую форму организации научных исследований на базе высших аграрных учебных заведений. Такая позиция обуславливается тем, что сегодня в Украине нет другого потребителя фундаментальной науки, кроме высшей школы.

На основании полученных в ходе исследования результатов, разработаны предложения, которые могут быть использованы относительно

- вивчення проблем реформування наукової сфери на сучасному етапі;
- проаналізувати міжнародний досвід проведення НДР в аграрному секторі;
- вивчення законодавства, що регулює суспільні відносини у сфері наукової діяльності, а також міжнародні документи, що належать до даної сфери;
- виявлення прогалин, колізій та інших недоліків у правовому регулюванні проведення НДР;
- розширити нормативно-правову базу, що регулює відносини у сфері проведення НДР.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають у процесі проведення НДР в аграрному секторі України.

Предметом дослідження є норми права, що регулюють організаційно-правові питання проведення НДР в аграрному секторі України.

Методи дослідження. У процесі дослідження було використано системний комплекс загальнонаукових і спеціальних підходів та методів.

Дисертант досліджує проблеми в єдності їх соціального змісту і юридичної форми, що дає можливість здійснити системний науковий аналіз у галузі, яка є предметом дослідження.

У роботі використовуються окремі методи наукового пізнання. За допомогою логіко-семантичного методу та методу сходження від абстрактного до конкретного поглиблено понятійний апарат, визначено сутність категорії НДР в аграрному секторі, види та особливості наукових досліджень в аграрному секторі економіки (розділ 1). Методи класифікації, групування, системно-структурний, системно-функціональний застосовано для проведення класифікації досліджуваних правових категорій (розділи 1, 2, 3), за допомогою документального аналізу, спеціально-юридичного та статистичного методів з'ясувалася специфіка діяльності органів адміністративно-правового регулювання та проведення НДР в сільському господарстві (підрозділи 2.1, 2.2, 2.3). Завдяки порівняльно-правовому методу здійснено аналіз особливостей адміністративно-правового регулювання проведення НДР в Україні і за кордоном та визначено напрями удосконалення національного законодавства з метою інтеграції України до єдиного європейського наукового простору (підрозділ 3.2). Структурно-логічний метод використовувався для визначення напрямків удосконалення теоретико-правових засад проведення НДР в аграрному секторі (підрозділ 3.3).

Емпіричною основою дослідження є чинне законодавство України з питань регулювання адміністративно-правових відносин, що складаються у сфері проведення НДР в аграрному секторі, а також статистичні матеріали Міністерства аграрної політики України та його структурних підрозділів; Міністерства освіти та науки.

Новизна одержаних результатів полягає в тому, що вперше на основі чинного законодавства України, міжнародно-правових актів та законодавства зарубіжних країн, на підставі аналізу їх змісту та практики застосування

здійснено комплексне наукове дослідження сутності організаційно-правових засад проведення науково-дослідних робіт в аграрній сфері, внесено декілька відмінно нових науково обґрунтованих пропозицій з удосконалення чинного законодавства України у сфері проведення НДР в аграрній сфері.

У дисертації пропонується ряд нових у науковому плані і важливих для практики понять, положень, доповнень і висновків, отриманих особисто здобувачем:

вперше:

- запропоновано визначення поняття науково-дослідної роботи в аграрному секторі як об'єкта організаційно-правового регулювання;
- сформульовано пропозицію необхідності розроблення та затвердження Кодексу про науково-технологічну та інноваційну діяльність в Україні, гармонізованого зі стандартами ЄС. Кодекс має містити законодавчі норми щодо розвитку інтелектуального потенціалу нації і здійснення науково-технологічної та інноваційної діяльності в Україні відповідно до умов перехідного періоду процесу євроінтеграції та рівноправного залучення вітчизняних науковців до спільного європейського дослідницького простору;
- обґрунтована потреба прийняття положення, яке б регулювало основи науково-дослідної роботи безпосередньо в аграрному секторі;
- обґрунтована необхідність створення єдиної структури внутрівідомчих органів управління НДР в аграрному секторі, в зв'язку із тим, що управлінські функції НДР виконуються різними структурними підрозділами апаратів Міністерства аграрної політики;

удосконалено:

- класифікацію основних видів досліджень в аграрному секторі, які найчіткіше індивідуалізуються в системі НДР і найчастіше застосовуються в науці і практиці;
- доцільність здійснення організаційно-правового оформлення прогнозу в системі конкретних органів, відповідальних за прогнозування НДР в аграрному секторі та реалізацію даних прогнозу;
- пропозицію суттєвого поліпшення координації наукових досліджень в аграрній сфері, які на сьогодні проводять інститути різного підпорядкування, а також посилення співробітництва установ НАН України та УААН;

дістали подальшого розвитку:

- позиція щодо посилення ролі системи дорадництва у проведенні НДР як сполучної ланки між науковими дослідженнями і фактичними потребами сільського господарства;

Сільнова А.О. Організаційно-правові засади проведення науково-дослідної роботи в аграрному секторі України. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. – Національний університет біоресурсів і природокористування України. – Київ, 2009.

Дисертація є комплексним дослідженням організаційно-правових засад проведення науково-дослідної роботи в аграрному секторі з метою уточнення та розширення компетенції органів державного управління науково-дослідною роботою в аграрній сфері.

Сформульоване визначення поняття науково-дослідної роботи як об'єкту організаційно-правового регулювання та удосконалено класифікацію основних видів наукових досліджень в аграрному секторі. У роботі висвітлено структуру, повноваження та методи впливу органів державного управління науково-дослідною роботою в аграрному секторі, проведено аналіз чинного національного та зарубіжного законодавства у сфері науково-дослідної діяльності.

На підставі отриманих у ході дослідження результатів, розроблено пропозиції щодо вдосконалення організаційно-правового регулювання науково-дослідних робіт в аграрному секторі.

Ключові слова: науково-дослідна робота, аграрна наука, аграрний сектор, науково-дослідна установа, класифікація наукових досліджень, органи управління, координація, інновація.

Сильнова А.А. Организационно-правовые принципы проведения научно-исследовательской работы в аграрном секторе Украины. – Рукопись.

Диссертация на присвоение научной степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.07 – административное право и процесс; финансовое право; информационное право. – Национальный университет биоресурсов и природопользования Украины. – Киев, 2009.

Диссертация является комплексным исследованием организационно-правовых принципов проведения научно-исследовательской работы (НИР) в аграрном секторе с целью уточнения и расширения компетенции органов государственного управления научно-исследовательской работой в аграрной сфере.

Проанализированные теоретические аспекты предмета регулирования административных правоотношений в области проведения сельскохозяйственных научных исследований дают основание определить организационно-правовые принципы проведения НИР в аграрном секторе как систему управленческих и правовых мероприятий, направленных на благоустройство, интенсификацию и повышение эффективности НИР.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ

1. Сільнова А. О. Методи держаного управління у сфері проведення науково-дослідних робіт / А.О. Сільнова // Держава та регіони. – 2007. – №1. – С. 160-164.
2. Сільнова А.О. Інтеграція як метод державного управління науково-дослідною роботою / А.О. Сільнова // Проблеми правознавства та правоохоронної діяльності: зб. наук. праць. – 2007. – №4. – С. 115-122.
3. Сільнова А.О. Система і повноваження органів державного управління науково-дослідною роботою в галузі сільського господарства / А.О. Сільнова // Проблеми правознавства та правоохоронної діяльності: зб. наук. праць. – 2008. – №2. – С. 85-92.
4. Сільнова А.О. Активізація інноваційної діяльності в аграрному секторі / А.О. Сільнова: матеріали міжнародної наукової конференції [“Проблеми вдосконалення земельного та аграрного законодавства України: перспективи в XXI ст.”], (27-28 квітня 2006 р.) / БДАУ. – Біла Церква, 2006. – С. 120-122.
5. Сільнова А.О. Регулювання науково-дослідної роботи в аграрному секторі економіки / А.О. Сільнова: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 5-річчю створення юридичного факультету Національного аграрного університету [„Стан та перспективи розвитку юридичної науки та освіти”], (Київ, 17-18 листопада 2006 р.) / НАУ – К: Магістр-XXI сторіччя, 2007. – С. 223-225.
6. Сільнова А.О. Економіко-правові аспекти інноваційної діяльності в аграрному секторі / А.О. Сільнова: тези доповідей V державної науково-практичної конференції [„Аграрна наука — виробництву”], Ч. 2., (м. Біла Церква, 23-25 листопада 2006 р.) / БДАУ. – Біла Церква, 2006. – С. 77-78.
7. Сільнова А.О. Методи управління науково-дослідною роботою в аграрному секторі економіки / А.О. Сільнова: матеріали II державної наукової конференції [„Сучасні правові проблеми українського державотворення”], (Біла Церква, 26 квітня 2007 р.) / БДАУ. – Біла Церква, 2007. – С. 86-88.
8. Сільнова А.О. Правовий аспект інтеграційного методу регулювання науково-дослідної роботи / А.О. Сільнова: матеріали VI Державної науково-практичної конференції [„Аграрна наука — виробництву”], Ч. 2., (м. Біла Церква, 14-15 листопада 2007 року) / БДАУ – Біла Церква, 2007. – С. 113.
9. Сільнова А.О. Особливості розвитку законодавства у сфері регулювання науково-дослідною роботою в аграрному секторі економіки / А.О. Сільнова: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 5-річчю заснування юридичного факультету Білоцерківського національного аграрного університету [„Проблеми вдосконалення земельного законодавства та правового забезпечення аграрного виробництва”], (17-18 квітня 2008 року, м. Біла Церква) / БНАУ – Біла Церква, 2008. – С. 64-65.

- дослідження ролі поглиблення роботи Служби менеджменту і маркетингу у системі Української академії аграрних наук з метою адаптування діяльності наукових установ до умов ринку;
- механізм розроблення ефективної моделі трансформації нинішньої архаїчної системи науково-дослідних академічних і галузевих інститутів у більш сучасну форму організації наукових досліджень на базі вищих навчальних закладів;
- необхідність розроблення нормативної бази для створення спеціальної інфраструктури ринку наукових розробок в аграрному секторі, яка б включала спеціальний фонд (банк) інновацій та спеціалізовані структури з їх впровадження. Мета діяльності такої інфраструктури полягає у задоволенні потреб окремих споживачів, аграрних формувань різних форм власності в аграрних наукових розробках, наданні інформації щодо наповнення аграрного ринкового середовища новачками;
- аналіз зарубіжного досвіду адміністративно-правового регулювання проведення НДР в аграрному секторі.

Практичне значення одержаних результатів полягає в обґрунтуванні теоретичних положень і нових висновків щодо покращення організаційно-правових засад проведення науково-дослідних робіт з метою адаптування діяльності наукових установ до умов аграрного ринку, а також просування наукової продукції на високодохідні сегменти внутрішнього і зовнішнього ринку.

У роботі викладено узагальнювальні висновки та обґрунтовано практичне значення результатів, окреслено перспективні напрями подальшого розвитку та застосування основних положень дисертаційного дослідження.

Результати дисертаційного дослідження можуть бути також використані:

– у науково-дослідній сфері – положення та висновки дисертації можуть бути основою для подальших розробок і вирішення проблем проведення НДР науковими підрозділами аграрних вишів (акт про впровадження результатів дисертаційного дослідження від 18.02.2009 р.);

– у правотворчій діяльності держави – в результаті проведення дослідження сформульовано пропозиції щодо вдосконалення системи чинного законодавства в сфері регулювання НДР в аграрному секторі;

– у правозастосовчій діяльності – використання отриманих результатів дозволить удосконалити правовідносини суб’єктів у сфері проведення НДР;

– у навчальному процесі – матеріали дисертаційного дослідження можуть бути використані в процесі викладання викладанні навчальних дисциплін «Адміністративне право», «Право інтелектуальної власності» для студентів юридичного факультету Білоцерківського національного аграрного університету (акт про впровадження результатів дисертаційного дослідження від 22.12.2008 р.).

Апробація результатів дисертації. Основні положення дисертаційного дослідження оприлюднені на Міжнародній науковій конференції „Проблеми вдосконалення земельного та аграрного законодавства України: перспективи в ХХІ ст.” (м. Біла Церква, 27-28 квітня 2006 р.); Міжнародній науково-практичній конференції „Стан та перспективи розвитку юридичної науки та освіти”, присвяченій 5-річчю створення юридичного факультету Національного аграрного університету (Київ, 17-18 листопада 2006 р.); V державній науково-практичній конференції „Аграрна наука — виробництву” (м. Біла Церква, 23-25 листопада 2006 р.); II державній науковій конференції „Сучасні правові проблеми українського державотворення”, (Біла Церква, 26 квітня 2007 р.); VI Державній науково-практичній конференції „Аграрна наука — виробництву”, (м. Біла Церква, 14-15 листопада 2007 року); Міжнародній науково-практичній конференції „Проблеми вдосконалення земельного законодавства та правового забезпечення аграрного виробництва”, присвяченій 5-річчю заснування юридичного факультету Білоцерківського національного аграрного університету (17-18 квітня 2008 року, м. Біла Церква).

Публікації. Основні наукові положення та висновки дисертаційного дослідження викладені дисертантом в трьох статтях в журналах та збірниках, що входять до переліку наукових видань, затверджених ВАК України, в шести тезах доповідей.

Структура дисертації визначається змістом наукової проблеми і спрямована на досягнення поставлених завдань. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, дев'яти підрозділів, трьох додатків та списку використаних джерел. Повний обсяг дисертації становить 219 сторінок, у тому числі список використаних джерел на 21 сторінці (199 найменувань) та 3 додатки.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовується актуальність теми дисертаційного дослідження, зазначається зв'язок роботи з науковими програмами, визначаються мета та завдання, характеризується об'єкт, предмет і методологічна основа дослідження, висвітлюється наукова новизна роботи та основні положення, теоретична і практична значимість, вказується ступінь апробація результатів дослідження, наводяться наукові публікації за темою дисертації.

Перший розділ «Теоретико-правові основи науково-дослідної роботи як об'єкту державного впливу в аграрному секторі» складається з трьох підрозділів, у яких здійснено дослідження основних теоретичних питань, пов'язаних з визначенням поняття та видів НДР як об'єкту адміністративного впливу в галузі сільського господарства у зв'язку з необхідністю підвищення ефективності науково-дослідної діяльності та адаптації аграрної наукової сфери до ринкових умов.

розробок, що забезпечують ефективний розвиток агропромислового комплексу держави.

13. Потреба інтеграції України в єдиний європейський науковий простір зумовлює необхідність пошуку державою оптимальних шляхів та механізмів співпраці з Європейським Союзом у сфері науки та інноваційних технологій. Для України, яка перебуває в пошуках свого шляху, дуже важливо не допустити принципових помилок. Ризик полягає у тому, що значно легше віддати перевагу успішному «шаблону», зокрема зовні привабливому економічному розвитку, без урахувань в єдиній цілісній моделі економічних, соціальних та екологічних факторів, притаманних саме Україні. З огляду на це, аналіз системи реформування науково-дослідної сфери країн Східної Європи має не аби яке значення для покращення стану науково-дослідної роботи нашої держави. Особливу зацікавленість України повинна викликати наукова політика країн, які є наймолодшими членами Європейської спільноти.

14. Необхідним є розроблення нормативної бази для створення спеціальної інфраструктури ринку наукових розробок в аграрному секторі, яка б включала спеціальний фонд (банк) інновацій та спеціалізовані структури з їх впровадження. Мета діяльності такої інфраструктури полягає у задоволенні потреб окремих споживачів, аграрних формувань різних форм власності в аграрних наукових розробках, наданні інформації щодо наповнення аграрного ринкового середовища новачками.

15. На підставі міжнародного досвіду обґрунтовується доцільність розроблення ефективної моделі трансформації нинішньої архаїчної системи науково-дослідних академічних і галузевих інститутів у більш сучасну правову форму організації наукових досліджень на базі вищих аграрних навчальних закладів. Частина дослідних установ НААН України мають бути передані в структури ВНЗ, насамперед – до університетів. Така позиція обумовлюється тим, що сьогодні в Україні немає іншого споживача фундаментальної науки, крім вищої школи.

Це дослідження не вичерпує всіх аспектів проблеми, але висновки та пропозиції, що надаються, можуть використовуватися у розробці проектів законів, інших нормативних актів, у теоретичних курсах вищих навчальних закладів, для вдосконалення нормативно-правових актів, у практичній діяльності при здійсненні НДР в аграрному секторі.

повинні доходити через консультантів до фахівців, що займаються дослідною роботою в аграрному секторі.

8. Вважається доцільним поглиблення роботи Служби менеджменту і маркетингу у системі Української академії аграрних наук, з метою адаптування діяльності наукових установ, дослідних господарств, що знаходяться в їх віданні, до умов ринку, координації планування прикладних наукових розробок, виходячи із попиту споживачів наукової продукції, здійснення капіталізації та комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності, просування інновацій (наукової продукції) на високодохідні сегменти внутрішнього і зовнішнього ринку.

9. Обґрунтовано доцільність створення та розширення правомочностей агротехнопарків для поліпшення умов проведення НДР в аграрному секторі. Мета створення такої системи полягає в тому, щоб сконцентрувати на єдиній території фахівців загального профілю діяльності. Вчені можуть одночасно проводити дослідження в науково-дослідних організаціях, викладати в навчальних закладах і брати участь у процесі впровадження результатів своїх досліджень в життя.

Такі агротехнополіси можуть забезпечити створення моделі гармонійного функціонування всіх ланок АПК на науковій основі, виконання науково-дослідних розробок на їх базі, а також в певній мірі сприятимуть інтеграції підприємств АПК регіону в європейський аграрний ринок.

10. На нашу думку, обґрунтованою є доцільність розроблення та внесення до проекту Аграрного кодексу положень, які б визначали науково-технічну продукцію як об'єкт правового регулювання та обігу в сільському господарстві, та регулювали основи здійснення НДР в аграрному секторі економіки.

11. Обґрунтовано та запропоновано необхідність розроблення та затвердження протягом найближчого часу Кодексу про науково-технологічну та інноваційну діяльність в Україні, гармонізованого зі стандартами ЄС. Кодекс має містити законодавчі норми щодо розвитку інтелектуального потенціалу нації і здійснення науково-технологічної та інноваційної діяльності в Україні відповідно до умов перехідного періоду процесу євроінтеграції та рівноправного залучення вітчизняних науковців до спільного європейського дослідницького простору.

12. Актуальною є можливість застосування досвіду країн СНД під час реформування системи органів, що здійснюють НДР в аграрному секторі та визначення їх повноважень. Одним із конкретних заходів щодо вдосконалення НДР в аграрному секторі України, на нашу думку, є розробка чіткої концепції розвитку аграрної науки та поліпшення наукового забезпечення агропромислового виробництва на довгостроковий період. Метою концепції має стати подальший розвиток аграрної науки шляхом вдосконалення системи управління та мережі науково-дослідних установ, поглиблення фундаментальних і пріоритетних прикладних досліджень для розробки конкурентоздатної науково-технічної продукції, посилення інноваційного процесу участі науки в освоєнні виробництвом наукових

У підрозділі 1.1. «Огляд літератури за темою» здійснено огляд досліджень вітчизняних та зарубіжних науковців, присвячених важливості законодавчого формулювання визначення НДР як об'єкта правового регулювання.

Сьогодні важко собі уявити сільське господарство без науки, на всіх рівнях з'явилося усвідомлення важливості інтелектуального вкладу в розвиток аграрного сектора України.

Проте, наука та наукова діяльність лише порівняно недавно почали розглядатись в якості об'єкта організації та управління. Управління наукою в теорії адміністративного права традиційно відносять до підрозділів управління соціально-культурною сферою. Відмінною рисою названої сфери є те, що вона пов'язана не тільки з матеріальними цінностями, а й значною мірою з духовними потребами громадян та, в більшості випадків, має невиробничий характер.

В юридичній літературі існує значна кількість робіт, присвячених окремим проблемам організації та управлінню науковою діяльністю, планування та фінансування наукових досліджень, впровадження наукових результатів тощо. Однак, на жаль, здебільшого основний масив цих праць написано за радянських часів.

У зв'язку з необхідністю адаптації аграрної наукової сфери до ринкових умов в останні п'ятнадцять років у пресі активно обговорювалися проблеми фінансування фундаментальної та прикладної науки, вдосконалення державної науково-технічної політики в аграрному секторі, організаційної перебудови у сфері науки та інші. В той же час сьогодні, на жаль, немає комплексних досліджень, що пропонують конкретні рішення по назрілих проблемах. Гостро поставлена проблема правового забезпечення реформування та проведення наукових досліджень в галузі сільського господарства.

У підрозділі 1.2. «Адміністративно-правові аспекти поняття та змісту науково-дослідної роботи» аналізуються поняття наукової діяльності та НДР в аграрному секторі як об'єкту організаційно-правового регулювання.

Автор дисертаційного дослідження вважає, що НДР як складова аграрної науки (її підсистема) є основним об'єктом організаційно-правового регулювання, оскільки процеси виробництва знань, починаючи від зародження ідей і завершуючи кінцевим результатом, так або інакше підлягають адміністративному впливу, наприклад, через управління, планування, прогнозування, координацію, кооперацію, інтеграцію та інші засоби.

Проведений аналіз доводить, що в економічній, філософській, юридичній літературі, присвяченій проблемам науки, відсутнє скільки-небудь чітке і повне визначення НДР.

Визначення поняття НДР в аграрному секторі, на думку автора, дозволяє розглянути проблему організаційно-правового регулювання НДР, відносин, що пов'язані з ними, і безпосередньо підійти до її рішення.

Встановлено, що вдосконалення організаційно-правового регулювання НДР в АПК можливе лише за умови чіткої визначеності самої структури НДР. У науковій літературі, яка присвячена проблемам науки, науково-технічного прогресу і НДР, є немало спроб уявити НДР у певній класифікаційній системі, яка була б зручною для практичного застосування. Дисертантом запропоновано класифікацію наукових досліджень, які, на його думку, є найбільш розповсюдженими в аграрному секторі.

У підрозділі 1.3. «**Організаційно-правові методи державного управління у сфері проведення науково-дослідних робіт**» автор, проводить аналіз методів державного управління у сфері проведення НДР шляхом визначення індивідуальних особливостей, притаманних кожному окремому методу.

Побудована під час дослідження система методів адміністративно-правового регулювання у сфері проведення НДР базується на класичних методах планування, прогнозування, координації та інтеграції наукових досліджень. Поряд із тим невід'ємним елементом державного впливу у сфері наукової і науково-технічної діяльності є державна науково-технічна експертиза. Вона проводиться з метою аналізу ефективності використання науково-технічного потенціалу, визначення рівня досліджень та їх результатів.

Не менш важливим методом державного впливу у сфері проведення НДР є підтримка міжнародного науково-технічного співробітництва. Співробітництво з іноземними державами створює необхідні правові й економічні умови й сприяє здійсненню суб'єктами НДР вільних і рівноправних відносин із міжнародними науковими товариствами.

Другий розділ «Мета діяльності, завдання та повноваження органів державного управління науково-дослідними роботами в аграрному секторі економіки» присвячений дослідженню структури органів державного регулювання науково-дослідними роботами в аграрному секторі, визначення їх повноважень та аналізу структури національного законодавства в сфері проведення НДР.

У підрозділі 2.1. «**Органи державного управління науково-дослідними роботами в аграрному секторі економіки та їх повноваження**» аналізується правове становище органів, що здійснюють державне управління НДР в сільському господарстві.

Функції управління НДР безпосередньо в галузі сільського господарства покладаються на відповідні галузеві органи, головним серед яких є Міністерство аграрної політики України, у віданні якого знаходяться науково-дослідні установи і вищі. Міністерство виступає державним замовником НДР у галузях агропромислового виробництва та координує їх проведення, сприяє впровадженню у виробництво завершених наукових розробок та передового досвіду.

Дисертант зазначив, що значна роль у вирішенні проблем, пов'язаних із запровадженням в державі аграрної реформи, належить науковому потенціалу Української академії аграрних наук, яка здійснює наукове

3. Обґрунтовується доцільність здійснення організаційно-правового оформлення прогнозу в системі конкретних органів, відповідальних за прогнозування НДР в аграрному секторі та реалізацію даних прогнозу. Потреба в організаційно-правовій регламентації діяльності щодо прогнозування зумовлена бурхливим розвитком науково-технічного прогресу, сполученням досягнень науки з перевагами ринкових відносин, розширенням науково-технічної співпраці між ВНЗ, науково-дослідними установами і виробництвом, між іноземними країнами за міжнародними угодами, а також постійним ускладненням техніки, збільшенням вартості НДР і впровадженням їхніх результатів у практику.

4. Розглядаючи координацію як діяльність, спрямовану на встановлення погоджених, доцільних дій окремих осіб і колективів у науковому виробництві, а також максимальне і ефективне використання наукових знань і наукового потенціалу, а саме, як один із засобів практичного впливу на об'єкти для організації і здійснення НДР, можна визначити, що координація являє собою частину управління. Обґрунтовується позиція суттєвого поліпшення координації наукових досліджень в аграрній сфері, які на сьогодні проводять інститути різного підпорядкування, а також посилення співробітництва установ НАН України та УААН.

5. Визначено, що координація як метод державного впливу на НДР в аграрному секторі є основою зміцнення зв'язку науки, техніки і виробництва, що дозволяє забезпечити чітке і швидке проходження наукових ідей від зародження до широкого застосування на практиці. Інтеграція має забезпечувати не тільки прискорення НТП, але й перетворення його в основне джерело економічного зростання. У складній системі організаційних відносин у сфері науки і практики інтеграція НДР з виробництвом утворюється в різноманітних організаційних формах і на різноманітних управлінських рівнях.

6. Проаналізувавши сучасний стан органів державного управління у сфері проведення НДР, обґрунтовано та запропоновано необхідність створення єдиної структури внутрішніх органів управління НДР в аграрному секторі, в зв'язку із тим, що управлінські функції НДР виконуються різними структурними підрозділами апаратів Міністерства аграрної політики України. Тому багато науково-методичних, організаційно-технічних, адміністративно-правових і кадрових питань, що стосуються НДР, а також питання нормотворчої діяльності міністерств і відомств у сфері науки і науково-технічного прогресу аграрної галузі, залишаються до теперішнього часу невирішеними.

7. Спираючись на досвід європейських країн, обґрунтовується позиція щодо посилення ролі системи дорадництва в проведенні НДР, як сполучної ланки між науковими дослідженнями і фактичними потребами сільського господарства. Особливість діяльності полягає в тому, що консультанти дорадницьких служб безпосередньо знайомлять фермерів з результатами наукової роботи. І навпаки, проблеми фактичного сільського господарства

Обґрунтована доцільність посилення ролі Наукових інноваційних центрів в АПК. Такі агротехнополіси зможуть забезпечити створення моделі гармонійного функціонування всіх ланок АПК на науковій основі, виконання науково-дослідних розробок на їх базі, а також сприятимуть інтеграції підприємств АПК регіону в європейський аграрний ринок.

ВИСНОВКИ

У дисертаційному дослідженні наведено теоретичне узагальнення й нове вирішення наукового завдання, спрямованого на вдосконалення механізму нормативно-правового регулювання проведення НДР в аграрному секторі України, проведено самостійне цілісне дослідження правових приписів, які регулюють правозастосовчу діяльність суб'єктів регулювання та проведення НДР.

Належне функціонування складових економічного механізму АПК в умовах запровадження ринкових відносин і подальший соціальний розвиток села є фактично неможливими без адекватного наукового забезпечення. Одним із найважливіших завдань сьогодення є вдосконалення механізму проведення НДР в аграрному секторі.

Отримані у процесі дослідження результати підтверджують предмет дослідження, покладений в його основу, а реалізовані мета і завдання дають змогу зробити висновки й пропозиції:

1. Сформульоване визначення поняття НДР в аграрному секторі як об'єкта організаційно-правового регулювання, що дозволить уникнути розбіжностей і суб'єктивних тлумачень у разі практичного застосування норм права у цій галузі. НДР в аграрній сфері є творчим процесом, направленим на використання наукового потенціалу для виробництва нових та накопичення вже існуючих знань і навичок в цілях розвитку науки і задоволення потреб суспільної практики в аграрному секторі економіки.

Визначення поняття «науково-дослідна робота», на нашу думку, дозволяє розглянути проблему організаційно-правового регулювання НДР, відносин, що пов'язані з ними, і безпосередньо підійти до її рішення.

2. Визначення НДР як родового поняття дозволило сформулювати поняття «дослідження» і «розробки» та їх видів. З понятійних і практичних позицій у роботі класифіковані основні види фундаментальних і прикладних досліджень і розробок, які найчіткіше індивідуалізуються в системі НДР і найчастіше застосовуються в науці і практиці. У даній дисертаційній роботі пропонуються лише деякі основні види наукових досліджень, що класифікувалися за засобами, метою, формою, організацією, рівнем, мотивом, фінансуванням та іншими особливостями.

Удосконалена класифікація передбачає поділ наукових досліджень на: емпіричні, теоретичні, експериментальні, аналітичні, пізнавальні, пошукові, практичні, імперативні, договірні, вільні, комплексні, індивідуальні, бюджетні, господарських, спеціальні дослідження.

забезпечення управління та розвитку агропромислового комплексу України, визначає основні напрями фундаментальних і прикладних досліджень, забезпечує науково-технічне співробітництво з іноземними державами.

Недосконалість організаційної структури внутрішніх органів управління НДР в аграрному секторі, нечіткість їх повноважень, різний обсяг регламентованих функцій знижують ефективність управління НДР, ускладнюють застосування норм права у вирішенні науково-технічних, організаційних, адміністративно-господарських та інших питань. Ситуація, що склалась, потребує чіткої правової регламентації проведення наукових досліджень в аграрній сфері, а також конкретизації повноважень суб'єктів науково-дослідної діяльності різних рівнів.

У підрозділі 2.2. «*Особливості державного впливу на проведення науково-дослідних робіт в аграрному секторі економіки*» розглянуто особливості механізму проведення НДР в аграрному секторі.

В Україні наукова діяльність здійснюється в основному в наукових установах та ВНЗ. Особливе місце в науково-технічному комплексі України на сьогодні займають дослідні господарства які безпосередньо на місцях здійснюють НДР в аграрному секторі.

Локальні нормативні акти Міністерства аграрної політики України основною підставою для здійснення сільськогосподарських досліджень визначають наукові та науково-технічні програми, які формуються і реалізуються на підставі відібраних на конкурсних засадах НДР, спрямованих на отримання конкретних наукових розробок.

Новелою в управлінні аграрною наукою стало створення служби менеджменту і маркетингу в системі Української академії аграрних наук. Служба менеджменту і маркетингу створена з метою адаптування діяльності наукових установ, дослідних господарств, що знаходяться в їх віданні, до умов ринку, координації планування прикладних наукових розробок, виходячи із попиту споживачів наукової продукції, здійснення капіталізації та комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності, просування інновацій (наукової продукції) на високодохідні сегменти внутрішнього і зовнішнього ринку.

Державний вплив на дослідну роботу знаходить прояв, зокрема, в діяльності дорадницьких служб. Одним з основних принципів, закладених державою в основу формування системи сільськогосподарського дорадництва є тісна співпраця з аграрними закладами освіти та науки з питань навчання, проведення аграрних досліджень і передачі сучасних технологій споживачам дорадчих послуг.

У підрозділі 2.3. «*Стан національного законодавства в сфері проведення науково-дослідних робіт в аграрному секторі*» розглянуто сучасний стан правотворчості у сфері проведення НДР в аграрному секторі.

Сучасне суспільне сільськогосподарське виробництво не може бути ефективним без належного науково-технічного забезпечення. Тому в умовах ринкової економіки дедалі більшого значення набуває законодавча регламентація науково-дослідної діяльності в аграрному секторі.

Автор дисертаційного дослідження зазначає, що здійснений аналіз основних тенденцій розвитку правового забезпечення НДР в аграрному секторі виявив значну кількість систематизованих нормативно-правових актів достатньо різномірних за своїм характером. Але, на жаль, існуюча правова база не відповідає вимогам реалій. Навіть більш прогресивна нова редакція Закону «Про наукову і науково-технічну діяльність» не може повністю задовольнити існуючі потреби, оскільки правом не врегульовано питання: інтенсивного розвитку аграрної науково-підприємницької діяльності її стимулювання, в тому числі податкового; дебіюрократизації науки, інтенсивного розвитку форм суспільного самоврядування та самоорганізації суб'єктів НДР.

Також далеко не всі закони є законами прямої дії, що призводить до необхідності використання численних підзаконних актів, які не завжди відповідають ідеї законів і встановлюють тип адміністративного регулювання, вигідний для того чи іншого органу управління.

На думку автора, такий стан правової регламентації характеризується значною кількістю невирішених проблем, спірних питань, застарілих правових норм і прогалин в законодавстві, що регулює проведення НДР в аграрному секторі.

Третій розділ «Світова практика організаційно-правового регулювання науково-дослідної роботи в аграрному секторі економіки» присвячено аналізу ефективності правового регулювання проведення НДР в аграрному секторі за кордоном та визначенню шляхів вдосконалення організаційно-правового регулювання НДР в аграрному секторі економіки України.

У підрозділі 3.1. «Досвід країн СНД в регулюванні науково-дослідних робіт в аграрному секторі» розглянуто підходи до адміністративно-правового регулювання НДР в аграрному секторі країн СНД.

Основна частина науково-технічного потенціалу Радянського Союзу в аграрній сфері, крім нашої держави, зокрема, припадала на Росію та Білорусь. Саме в цих країнах процеси перетворень мали найбільшу подібність до аналогічних процесів в Україні, що відкриває можливість для проведення порівняльного аналізу і, як результат, для кращого розуміння їх особливостей і наслідків для нашої країни.

На думку дисертанта, позитивним для України є досвід Росії з приводу прийняття Міністерством сільського господарства Концепції розвитку аграрної науки і наукового забезпечення агропромислового комплексу Російської Федерації. Метою Концепції є стимулювання подальшого розвитку аграрної науки шляхом вдосконалення системи управління і мережі науково-дослідних установ, поглиблення фундаментальних і пріоритетних прикладних досліджень для розробки конкурентоздатної науково-технічної продукції, посилення інноваційного процесу участі науки в освоєнні виробництвом наукових розробок, що надалі забезпечать ефективний розвиток агропромислового комплексу Росії.

Не менш важливим для визначення основних пріоритетів подальшого розвитку правового регулювання проведення НДР в аграрному секторі визнано нормотворчий досвід Республіки Білорусь. Така цікавість викликана наявністю нормативної бази, що безпосередньо регулює проведення наукових досліджень в аграрному секторі та регламентує діяльність проблемних науково-дослідних лабораторій сільськогосподарських ВНЗ.

У підрозділі 3.2. «Міжнародні аспекти управління науково-дослідною роботою в аграрному секторі США та країн Євросоюзу» автор проаналізував та узагальнив передовий міжнародний досвід організаційно-правового регулювання проведення НДР в аграрному секторі.

Система управління науково-дослідною діяльністю США є децентралізованою, за винятком наукових установ, підлеглих федеральному уряду, проте, завдяки чіткій правовій регламентації функцій відповідних органів, американська аграрна наука є, мабуть, однією з найефективніших у світі. Дослідження проводяться практично на всіх напрямках в безлічі науково-дослідних закладів, як в державному, так і приватному секторах.

Звичайно, копіювати американську модель не можна, тому що США мають зовсім інші, порівняно з Україною, національні пріоритети, ресурси і засоби їх реалізації. Водночас немає науки української чи американської, і з цього погляду основні елементи «американської» моделі управління властиві всім розвиненим країнам. Однак реалізація такої моделі потребуватиме революційних правових змін у нашій науково-технічній інфраструктурі.

Потреба інтеграції України в єдиний європейський науковий простір зумовлює необхідність пошуку державою оптимальних шляхів та механізмів співпраці з Європейським Союзом у сфері науки та інноваційних технологій.

Актуальність для України аналізу політики ЄС у сфері науки визначається доцільністю використання досвіду країн-членів ЄС у формуванні й впровадженні стратегії розвитку науки для розробки й оптимізації політики нашої держави у цій сфері.

У підрозділі 3.3. «Шляхи вдосконалення організаційно-правового регулювання науково-дослідної роботи в аграрному секторі економіки України» узагальнено основні напрямки реформування системи державного регулювання в сфері проведення аграрних наукових досліджень.

Ключовим моментом має стати створення національних фондів дослідників, які б сприяли проведенню досліджень у контексті міжнародних. Це спроба надати вченим усі можливості для вільної участі у спільних проектах із закордонними вченими, включно з укладенням необхідних міжурядових угод, фінансуванням нашої частини двосторонніх програм тощо.

Визначено необхідність гармонізації чинної законодавчої бази науково-технологічної та дослідної діяльності зі стандартами Європейського Союзу. Ще одним важливим кроком є створення якісно нового нормативно-правового акту, основною метою якого має бути регулювання питань, пов'язаних із проведенням НДР в аграрному секторі.